

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 16626

Tarih : 22.10.2025

10/3285

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi, temel hakların ancak sözleşmede öngörülen amaçlarla sınırlanabileceğini belirtir. Bir devlete bu maddeden ihlal verilmesi, hukukun siyasi amaçlarla kötüye kullanıldığının, yargının araçsallaştırıldığının tescilidir. AİHM bugüne kadar bu maddeye dayanarak çok az ülke hakkında ihlal kararı vermiş, Türkiye için ise Selahattin Demirtaş, Yüksekdağ ve 12 HDP'li önceki dönem milletvekili, Osman Kavala ve son olarak Aysel Tuğluk kararlarında 18. madde ihlaline hükmetmiştir. 14 Ekim 2025 tarihli Aysel Tuğluk/Türkiye kararında Mahkeme, siyasi faaliyetler nedeniyle yapılan tutuklamanın "demokratik çoğulculuğu bastırma" amacı taşıdığını belirterek bu ağır ihlali kayda geçirmiştir. AİHM'nin söz konusu tespitleri, yargının muhalifleri cezalandırmak için sistematik biçimde kullanıldığını açıkça ortaya koymaktadır. AİHM kararlarının içerdiği ciddi tespitlerin siyasi ve toplumsal etkilerinin araştırılması, benzer dava durumlarının yeniden değerlendirilmesi ve Türkiye'nin hukuk devleti niteliğine dair ihlallerin ortaya konulması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu nedenle, AİHM kararlarının uygulanmamasının ve kararlarda yapılan "siyasi muhalefeti susturmak, demokratik çoğulculuğu bastırmak" tespitlerinin Türkiye'de yaratacağı tahribatların araştırılması ve gerekli adımların atılması amacıyla TBMM bünyesinde bir araştırma komisyonu kurulması elzemdir.

Ömer Faruk HÜLAKÜ

Bingöl Milletvekili

GEREKÇE

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. Maddesi, devletin, hak ve özgürlükleri sınırlandırma yetkisini kötüye kullanmamasını düzenler. Bu madde, sınırlamaların yalnızca Sözleşme'de öngörülen meşru amaçlarla yapılabileceğini vurgular. Ancak bir devlet, görünüşte yasal gerekçelere dayansa da aslında başka, gizli ve siyasi saiklerle hak kısıtlıyorsa, bu durumda 18. madde ihlali söz konusu olur. Bu madde, bir ülkede yargının bağımsızlığına ve demokratik sistemin işlerliğine dair en ağır ve nadir verilen tespitlerden biridir.

AİHM, 22 Aralık 2020 tarihinde verdiği Demirtaş/Türkiye (No. 2) kararıyla, Selahattin Demirtaş'ın tutukluluğunun siyasi saiklerle gerçekleştiğini belirleyerek, Madde 18 ve Madde 5/1 (özgürlük ve güvenlik hakkı) ihlali kararı vermiştir. Mahkeme, özellikle Demirtaş'ın Kasım 2016'da tutuklanmasının ve uzun süreli cezaevinde tutulmasının asıl amacının, siyasi çoğulculuğu bastırmak ve muhalefeti susturmak olduğunu tespit etmiştir. AİHM, delil niteliğindeki ifadelerin yetersizliğine ve tutuklamanın bir ceza yargılamasından çok, bir siyasi tasfiye aracı olarak kullanıldığına dikkat çekmiştir. Bu karar, yalnızca Demirtaş'ın şahsi haklarına ilişkin değil; Türkiye'de siyasi rekabetin, ifade özgürlüğünün ve seçme-seçilme hakkının ağır şekilde ihlal edildiğine dair bir tespittir. Ancak AİHM'nin açık ihlal kararına rağmen Demirtaş hala cezaevindedir.

Benzer şekilde, AİHM Osman Kavala/Türkiye kararında da Madde 18 ihlali tespit etmiş, Kavala'nın tutukluluğunun da muhalefeti bastırmaya yönelik siyasi bir araç olduğunu belirtmiştir. Ayrıca AİHM, aralarında Figen Yüksekdağ ve İdris Baluken'in de bulunduğu 13 önceki dönem HDP'li milletvekili hakkında da tutuklamaların siyasi amaçlarla yapıldığına hükmederek, AİHM'nin 18. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Tüm bu kararlar; Türkiye'de hukukun, iktidarın siyasi hesapları doğrultusunda araçsallaştırıldığına dair uluslararası tescillerdir. Yani mesele artık yalnızca bir hak ihlali değil, bir demokrasi sorunudur.

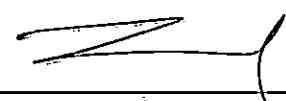
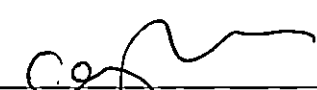
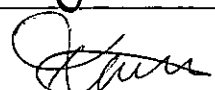
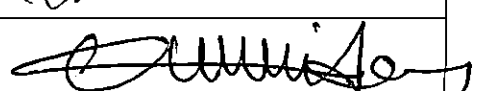
AİHM'in Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesine dayanarak Türkiye hakkında verdiği ihlal kararları, yalnızca bireysel başvuruçulara değil, benzer koşullarda yargılanan ya da tutuklu bulunan tüm siyasi mahpuslara ilişkin genel ve sistematik bir soruna işaret etmektedir. Dolayısıyla bu kararlar, yalnızca Demirtaş ya da Kavala'nın değil; benzer gerekçelerle tutuklu bulunan tüm politik tutsakların dosyalarının yeniden değerlendirilmesi, uzun tutuklulukların sonlandırılması ve siyasi saiklerle verilen cezaların hukuken geçersiz sayılması gerektiğini göstermektedir. AİHM'in tespiti, Türkiye'de yargının yapısal bir krizi olduğunu ortaya koymakta; bu krizin giderilmesi için, sadece bireysel tahliyeler değil, tüm politik yargılamaların adil ve tarafsız biçimde gözden geçirilmesi çağrısını içermektedir. Bu nedenle, 18. madde kararları bir "hukuki uyarı" değil, siyasi adaletsizliğin uluslararası tescilidir.

Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf olup Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararları karşısında bağlayıcılığı bulunan ülkelerden biri konumundadır. Ancak hem AİHM kararlarının uygulanmaması konusunda hem de AİHM'e en yüksek başvuru sahibi olma konusunda Türkiye başı çekmektedir. AİHM'in hak ihlali kararı vermiş olduğu Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ başta olmak üzere birçok karar Türkiye tarafından

uygulanmamıştır. Böylelikle, Türkiye’de ifade özgürlüğü ve siyasi faaliyetlere yönelik cezalandırma politikaları, siyasi iktidar tarafından sistematik biçimde kurgulanıp sürdürülmeye devam etmiştir.

Son olarak, 14 Ekim 2025 tarihinde AİHM, Demokratik Toplum Kongresi Eş Genel Başkanlığı görevi sebebiyle tutuklanan Aysel Tuğluk’a ilişkin vermiş olduğu kararda; Türkiye’de yargının siyasi vesayet altında bağımlı bir şekilde hareket ettiğini, siyasi saikle tutuklama yapıldığını, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini, kişi özgürlüğü ve güvenliğinin ihlal edildiğini bir kez daha tespit etmiştir. Kararda, Aysel Tuğluk’un DTK kapsamındaki siyasi faaliyet ve konuşmalarının ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirildiği; devletin meşru kabul ettiği bir siyasal temsil alanının sonradan kriminalize edilerek demokratik mekanizmaların tasfiye edildiği belirtilmiştir. Ayrıca Mahkeme, Tuğluk’un tutuklanmasının siyasi muhalefeti bastırma ve çoğulcu temsili zayıflatma amacı taşıdığını tespit ederek, yargının siyasi amaçlarla araçsallaştırıldığını açık biçimde ortaya koymuştur.

AİHM’in 18. maddeye dayalı ihlal kararları, Türkiye’de barış, demokratikleşme, eşitlik ve adalet gibi uzun vadeli toplumsal taleplerin, siyasi iktidarın o anki konjonktürel ihtiyaçlarına göre suç sayılıp sayılmayacağını belirsizliğini ortaya koymaktadır. Bu belirsizlik, yargı kararlarının hukuki ilkelere değil, siyasal iklime göre şekillendiğini göstermekte; böyle bir ortamda anayasal hak ve özgürlüklerin hiçbirinin güvence altında olmadığını açıkça ortaya sermektedir. Bu nedenle Türkiye tarafından uygulanmayan 18. madde kararları, sadece bireysel mağduriyetler değil, hukukun geneline sirayet eden yapısal bir bozulma anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, AİHM kararlarının hayata geçirilmemesi, yargıya duyulan toplumsal güveni derin biçimde sarsmakta ve siyasal alanın daralmasına yol açmaktadır. Bu tahribatın boyutlarının anlaşılması, 18. madde ihlallerine neden olan uygulamaların tespit edilerek ortadan kaldırılması ve Türkiye’nin uluslararası yükümlülüklerine uygun biçimde AİHM kararlarını uygulamasını sağlamak amacıyla, TBMM bünyesinde kapsamlı bir araştırma yapılması önem taşımaktadır.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	
3	HAKKI SARUHAN OLUÇ	ANTALYA	
4	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	
5	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	
6	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	
7	MEHMET RÜŞTÜ TIRYAKİ	BATMAN	
8	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
9	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
10	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	
11	SEVİLAY ÇELENK ÖZEN	DİYARBAKIR	
12	YILMAZ HUN	IĞDIR	
13	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
14	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
15	NEJLA DEMİR	AĞRI	
16	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
17	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	
18	İBRAHİM AKIN	İZMİR	
19	KEZBAN KONUKÇU	İSTANBUL	
20	MAHMUT DİNDAR	VAN	